

УДК 338.124:658.11

JEL G30, G32, F23

DOI <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2026-13-33>**Сментина Н.В.**

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри «Економіка і фінанси»,
Одеський національний морський університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3205-1377>

Фіалковська А.А.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри «Економіка і фінанси»,
Одеський національний морський університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1318-9127>

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

У статті досліджено фінансові механізми формування міжнародної конкурентоспроможності підприємств в умовах глобальних економічних трансформацій. Встановлено, що ключовими механізмами є фінансове планування, управління структурою капіталу, інноваційне фінансування та оптимізація витрат. Наукова новизна полягає у комплексному аналізі впливу цифровізації, трансформації глобальних ланцюгів та зростання фінансових ризиків на фінансові стратегії підприємств. Практичне значення результатів полягає у можливості використання рекомендацій для підвищення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємств на міжнародних ринках. Доведено, що інтегроване застосування фінансових механізмів забезпечує ефективність та адаптивність підприємства до глобальних змін.

Ключові слова: міжнародна конкурентоспроможність підприємств, фінансові механізми, фінансовий менеджмент, інноваційне фінансування, глобальні економічні трансформації, цифровізація, глобальні ланцюги створення вартості.

Постановка проблеми. В умовах поглиблення глобалізаційних процесів та інтенсифікації міжнародних економічних відносин питання забезпечення міжнародної конкурентоспроможності підприємств набуває особливої актуальності. Сучасна світова економіка характеризується високим рівнем динамічності, посиленням конкуренції на глобальних ринках, швидким поширенням інновацій та технологічних змін. Особливого значення набувають глобальні трансформації, пов'язані з цифровізацією фінансових систем, волатильністю сировинних ринків та переходом до стандартів сталого розвитку, що докорінно змінюють архітектуру міжнародного бізнесу. У таких умовах здатність підприємств ефективно конкурувати на міжнародних ринках стає одним із ключових факторів їхнього сталого розвитку та інтеграції у глобальні ланцюги створення вартості. При цьому традиційні методи конкуренції вичерпують свій ресурс, поступаючись гнучким моделям управління, що базуються на фінансовій стійкості та здатності до швидкого залучення дешевого капіталу в умовах глобальної нестабільності.

У результаті конкурентної боротьби підприємства змушені не лише вдосконалювати виробничі процеси, але й розвивати сучасні механізми фінансового управління, що забезпечують підтримку інноваційної активності, інвестиційного розвитку та підвищення економічної ефективності діяльності. У цьому контексті важливу роль відіграє фінансовий менеджмент, який виступає одним із ключових інструментів формування та реалізації конкурентних переваг підприємства. Ефективне управління фінансовими ресурсами, оптимізація структури капіталу, забезпечення достатнього рівня інвестицій у розвиток виробництва та інновацій, а також управління фінансовими ризиками є важливими передумовами підвищення конкурентоспроможності підприємств на міжнародних ринках. Саме фінансові механізми дозволяють підприємствам забезпечувати стабільність фінансового стану, підтримувати інноваційний розвиток, підвищувати ефективність використання ресурсів та формувати довгострокові конкурентні переваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна наукова література все частіше

фокусується на дослідженні впливу глобальних трансформацій фінансових ринків, міжнародної спеціалізації виробництва та інтеграції підприємств у глобальні виробничі мережі на зміну традиційних механізмів фінансування їх діяльності. У цих умовах фінансові механізми дедалі більше розглядаються не лише як інструмент ресурсного забезпечення підприємств, а і як важливий стратегічний чинник формування їх міжнародної конкурентоспроможності. Зокрема, науковці акцентують увагу на фінансових механізмах забезпечення міжнародного виробничого співробітництва як системі монетарних і фінансових відносин між підприємствами, фінансовим сектором та міжнародними фінансовими інститутами. Так, Т. Tussupova пропонує класифікацію механізмів B2B, F2B, G2B та I2B, спрямованих на інтеграцію підприємств у глобальні виробничі мережі. Автор, спираючись на кейс «The Apulian Case History», доводить, що така кооперація дозволяє скоротити час підготовки до випуску нової продукції на 14-20 місяців та знизити капіталомісткість (витрати на освоєння) виробництва на 50-70% [6].

Значна увага приділяється питанням глобального фінансового менеджменту, який розглядається як система планування, контролю та оптимізації фінансових ресурсів у процесі здійснення міжнародних операцій і виступає стратегічним інструментом забезпечення конкурентоспроможності транснаціональних корпорацій на світових ринках. У цьому контексті А. Romano підкреслює важливість управління валютними ризиками, міжнародного капітального бюджетування, формування ефективної структури капіталу та оптимізації грошових потоків як чинників підвищення фінансової стабільності, прибутковості та довгострокової конкурентоспроможності підприємств у глобальному середовищі [4].

Окремий напрям наукових досліджень пов'язаний із аналізом макро- та мікрорівневих фінансових механізмів розвитку підприємств, зокрема в контексті європейського інтеграційного вектору розвитку економіки України. У дослідженні А. Zolkover et al. наголошується на впливі фінансових інструментів на інвестиційну привабливість та конкурентоспроможність підприємств у період глобальних економічних трансформацій і сучасних викликів, пов'язаних зі зміною міжнародних ринків, логістичних ланцюгів та геополітичними обмеженнями [7].

Крім того, в дослідженні F.A. Rahman et al. фінансове підкріплення діяльності підприємств розглядається як один із ключових

факторів забезпечення їх конкурентоспроможності у динамічному глобальному середовищі [3]. Водночас у праві Л. Некрасова, Ю. Науменко, присвяченій державній політиці формування конкурентного середовища підприємств України, підкреслюється, що ефективність фінансових механізмів на мікрорівні значною мірою залежить від макрофінансових та інституційних умов, які формуються на рівні державної економічної політики [11].

Попри значну кількість наукових досліджень, присвячених проблематиці міжнародної конкурентоспроможності та фінансового менеджменту, питання комплексного дослідження фінансових механізмів формування міжнародної конкурентоспроможності підприємств в умовах сучасних глобальних економічних трансформацій потребує подальшого теоретичного обґрунтування та практичного узагальнення. Це зумовлює необхідність системного аналізу взаємозв'язку між фінансовими інструментами управління підприємством і формуванням його конкурентних позицій на міжнародних ринках.

Мета статті – теоретичне обґрунтування та аналіз фінансових механізмів формування міжнародної конкурентоспроможності підприємств в умовах глобальних економічних трансформацій. Для досягнення поставленої мети у статті визначено такі основні завдання: розкрити теоретичні засади міжнародної конкурентоспроможності підприємств; дослідити роль фінансового менеджменту у формуванні їхніх конкурентних переваг; проаналізувати основні фінансові механізми забезпечення міжнародної конкурентоспроможності у контексті глобалізації; визначити ключові напрями удосконалення фінансових механізмів підвищення конкурентоспроможності підприємств у сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародна конкурентоспроможність підприємства є системною характеристикою його здатності формувати та реалізовувати конкурентні переваги, що забезпечують успішну присутність і стійке функціонування на глобальних ринках порівняно з конкурентами. На відміну від національної конкурентоспроможності, вона формується в умовах більш складного та багаторівневого міжнародного середовища, що характеризується мультивалютними фінансовими операціями, вищим рівнем конкурентного тиску, різноманітністю регуляторних та інституційних умов, а також підвищеними вимогами до якості продукції, логістичної ефективності, інноваційності та технологічного розвитку [2, с. 167].

У сучасній економічній науці конкурентоспроможність підприємства розглядається як баланс взаємодії його внутрішнього потенціалу та зовнішнього середовища. Внутрішніми чинниками міжнародної конкурентоспроможності підприємства є людський капітал (компетенції та креативність), технологічний потенціал (інновації та наукові дослідження), фінансові ресурси, доступ до природно-ресурсної бази (сировини, енергоресурсів), інституційне середовище (ефективність управління), культура та бренд. На стратегічну перевагу ці ресурси перетворює їхня відповідність критеріям VRIN. Це означає, що активи повинні бути цінними (приносити реальний прибуток); рідкісними (їх немає у кожного другого); неповторними (конкуренти не можуть їх легко скопіювати); незамінними (їх не можна замінити чимось дешевшим). Наявність VRIN-ресурсів дозволяє фірмам отримувати стабільний прибуток, що перевищує середньоринкові показники за умови їх ефективної трансформації у конкурентні переваги. Зовнішні фактори охоплюють макроекономічні умови (що формуються державою та визначають можливості виходу на зовнішні ринки), галузеві чинники (що окреслюють специфіку конкуренції в конкретному секторі) та ступінь інтеграції у глобальні виробничі мережі. З огляду на це, міжнародну конкурентоспроможність варто розглядати як динамічне явище. Вона визначається не стільки формальним володінням ресурсами, скільки здатністю менеджменту адаптувати внутрішні фінансові та виробничі механізми до змін глобального середовища задля утримання лідируючих ринкових позицій [8, с. 51].

У цьому контексті фінансовий менеджмент набуває ролі стратегічного базису міжнародної конкурентоспроможності підприємства. Він виступає сполучною ланкою між виробничим потенціалом та міжнародним ринком капіталу. Такий підхід дозволяє конвертувати стратегічні цілі підприємства у конкретні інвестиційні проекти, забезпечуючи їх необхідною ліквідністю та захистом від валютних і процентних ризиків. Реалізація цієї ролі здійснюється через систему відповідних важелів впливу.

Фінансові механізми формування міжнародної конкурентоспроможності підприємств можна визначити як сукупність фінансових інструментів, методів та управлінських рішень, спрямованих на забезпечення ресурсної бази стратегічного розвитку підприємства та його адаптації до глобальних економічних трансформацій. До таких

механізмів належать фінансове планування, управління структурою капіталу та інвестиційною діяльністю, фінансування інновацій і технологічної модернізації, а також оптимізація витрат і підвищення фінансової ефективності підприємства. Їх ефективне застосування дає змогу трансформувати обмежені фінансові ресурси у стійкі конкурентні переваги, підвищуючи здатність підприємства протистояти ризикам міжнародного середовища та успішно функціонувати на глобальних ринках.

Систематизацію основних фінансових механізмів формування міжнародної конкурентоспроможності підприємств наведено у табл. 1.

Кожен із зазначених фінансових механізмів відіграє важливу роль у забезпеченні міжнародної конкурентоспроможності підприємств, що зумовлює необхідність більш детального розгляду їх змісту та особливостей функціонування.

Аналізуючи представлені у таблиці 1 механізми, варто зауважити, що в умовах глобальних трансформацій їхня роль змінюється. Зокрема, фінансове планування виступає важливим елементом стратегічного управління підприємством, оскільки забезпечує узгодження фінансових ресурсів із довгостроковими цілями розвитку. Інтеграція фінансового планування зі стратегічним менеджментом дозволяє прогнозувати потребу у фінансових ресурсах, оптимізувати їх розподіл між різними напрямками діяльності та своєчасно реагувати на зміни ринкового середовища [13, с. 71]. У сучасних умовах глобальної конкуренції особливого значення набувають інструменти сценарного аналізу та фінансового моделювання, які дозволяють оцінювати можливі варіанти розвитку подій та адаптувати фінансову політику підприємства до потенційних ризиків, зокрема валютних коливань, змін кон'юнктури світових ринків чи трансформації глобальних ланцюгів постачання. Важливою складовою фінансового планування є також формування системи ключових показників ефективності, що забезпечує постійний моніторинг фінансових результатів діяльності підприємства та сприяє своєчасному коригуванню стратегічних рішень.

Одним із ключових фінансових механізмів формування міжнародної конкурентоспроможності підприємства є управління структурою капіталу [12]. Оптиміальне співвідношення власного та позикового капіталу дозволяє знизити вартість фінансування, підвищити рентабельність активів та забезпечити

Таблиця 1

Основні фінансові механізми формування міжнародної конкурентоспроможності підприємств

Фінансовий механізм	Основний зміст	Вплив на міжнародну конкурентоспроможність
Фінансове планування	Прогнозування ресурсів, бюджетування, сценарний аналіз, формування системи фінансових показників	Забезпечує стратегічну узгодженість фінансових ресурсів із цілями розвитку підприємства та підвищує гнучкість підприємства до коливань світової кон'юнктури.
Управління структурою капіталу та інвестиційною діяльністю	Оптимізація співвідношення власного і позикового капіталу, залучення міжнародних інвестицій	Знижує вартість залучених коштів, зміцнює фінансову стійкість та сприяє реалізації інвестиційних проєктів на міжнародних ринках
Фінансування інновацій та технологічної модернізації	Використання внутрішніх і зовнішніх джерел (грантове фінансування, венчурний капітал) для впровадження нових технологій.	Дозволяє створювати унікальні продукти, що формують технологічне лідерство та довгострокові переваги.
Оптимізація витрат і підвищення фінансової ефективності	Впровадження сучасних методів управління витратами, раціоналізація ресурсів.	Підвищує прибутковість і дозволяє встановлювати конкурентні ціни на світових ринках.

Джерело: узагальнено за матеріалами [9; 10; 12; 13]

достатній рівень фінансової стійкості в умовах високої міжнародної конкуренції.

Вибір структури капіталу безпосередньо впливає на інвестиційну активність підприємства. З одного боку, використання позикового капіталу може підвищувати ефективність використання активів і стимулювати реалізацію інвестиційних проєктів. З іншого боку, надмірний рівень фінансового левериджу підвищує ризик фінансової нестабільності та потребує ефективної системи управління ризиками. У міжнародній практиці дедалі ширше застосовуються гібридні фінансові інструменти, зокрема корпоративні облигації та різні форми залучення акціонерного капіталу, які дозволяють підприємствам забезпечувати фінансування інвестиційних проєктів та розширювати свою присутність на міжнародних ринках.

Для підтримки стабільності такої структури капіталу та захисту інвестицій від волатильності глобальних ринків підприємства використовують інструменти хеджування (деривативи). За класифікацією С. Радинського та О. Дячуна ці термінові контракти (ф'ючерси, форварди, опціони та свопи) дозволяють фіксувати ціну активів у майбутньому, мінімізуючи валютні та процентні ризики [9, с. 67]. Хоча в Україні ринок деривативів розвивається повільно через регуляторні бар'єри, для міжнародної конкурентоспроможності доступ до біржових інструментів хеджування є критичною умовою збереження фінансової стійкості.

Важливим чинником формування міжнародної конкурентоспроможності підприємств

є фінансування інноваційної діяльності та технологічної модернізації виробництва. У сучасній глобальній економіці інновації виступають одним із ключових джерел формування довгострокових конкурентних переваг, оскільки забезпечують створення нових продуктів, підвищення ефективності виробничих процесів та розширення можливостей виходу на міжнародні ринки.

Фінансування інновацій може здійснюватися за рахунок різних джерел, зокрема внутрішніх фінансових ресурсів підприємства, акціонерного капіталу, венчурного фінансування, а також спеціалізованих фінансових інструментів підтримки науково-технологічного розвитку. Особливо важливу роль відіграють довгострокові джерела фінансування, які дозволяють підприємствам реалізовувати масштабні інноваційні проєкти та забезпечувати комерціалізацію результатів наукових досліджень. В умовах цифровізації глобальної економіки перелік джерел фінансування інновацій доповнюється новітніми технологічними рішеннями. Зокрема, Т. Солоджук та Р. Щур виокремлюють краудфандингові платформи як дієву альтернативу традиційному кредитуванню для стартапів і малого бізнесу [9, с. 67]. Окрім того, технології блокчейн та криптовалюти відкривають нові можливості для децентралізованого залучення капіталу та підвищення прозорості транзакцій, що в сукупності з використанням роботизованих платформ для управління інвестиціями значно прискорює технологічну модернізацію підприємства.

Оптимізація витрат є важливим напрямом підвищення фінансової ефективності підприємства та формування його конкурентних позицій на міжнародних ринках [14]. Рациональне управління витратами дозволяє забезпечити конкурентоспроможний рівень цін на продукцію, підвищити прибутковість діяльності та зміцнити фінансову стійкість підприємства.

У сучасній практиці фінансового менеджменту широко застосовуються такі інструменти оптимізації витрат, як цільове калькулювання витрат, постійне вдосконалення виробничих процесів, а також порівняльний аналіз ефективності діяльності підприємств. Їх використання сприяє підвищенню продуктивності використання ресурсів, впровадженню енергоощадних технологій та зниженню операційних витрат, що є важливою передумовою підвищення конкурентоспроможності підприємств на міжнародних ринках.

Таким чином, фінансові механізми формування міжнародної конкурентоспроможності підприємств утворюють взаємопов'язану систему управління фінансовими ресурсами, яка охоплює фінансове планування, управління структурою капіталу, фінансування інноваційної діяльності та оптимізацію витрат. Комплексне застосування цих механізмів забезпечує фінансову стійкість підприємства, підвищує ефективність його діяльності та створює необхідні передумови для успішної конкуренції на глобальних ринках.

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується глибокими структурними трансформаціями, що охоплюють цифровізацію економічних процесів, зміну конфігурації глобальних ланцюгів створення вартості, зростання ролі інновацій та інтелектуального капіталу, а також підвищення рівня фінансових ризиків міжнародної діяльності. Ці процеси істотно впливають на механізми формування міжнародної конкурентоспроможності підприємств, зумовлюючи необхідність трансформації традиційних підходів до фінансового управління та використання нових фінансових інструментів.

Важливим чинником сучасних економічних змін є цифровізація. Активне впровадження цифрових технологій сприяє підвищенню ефективності управління фінансовими ресурсами, прискоренню проведення фінансових операцій та розширює доступ підприємств до міжнародних ринків. Використання цифрових платформ, фінансових технологій, систем електронних платежів і автоматизованих систем фінансового аналізу забезпечує більшу

прозорість фінансових потоків, оптимізацію управління ліквідністю та швидке реагування на зміни ринкової кон'юнктури. Зокрема, впровадження в Україні з квітня 2023 року нового покоління СЕП на базі стандарту ISO 20022 забезпечує цілодобовий режим розрахунків, що фактично нівелює поняття «банківського дня» та критично важливо для міжнародної ліквідності підприємства [1]. Водночас банки не зобов'язані підтримувати 24/7 для всіх клієнтських операцій, зберігаючи концепцію «операційного дня» у внутрішніх регламентах. Крім того, стандарт ISO 20022 завдяки збагаченим даним у платежах дозволяє підвищити ефективність комплаєнсу та, за оцінками SWIFT, зменшити затримки приблизно для 10% міжнародних транзакцій, які раніше помилково блокувалися системами фінансового моніторингу [5]. Водночас, як зазначають Т.Сундук та О.Івашко, розвиток фінтех-продуктів та фінансових токенів (цифрових активів) вимагає посилення кібербезпеки, яка, за даними Української асоціації фінтех, стала ключовим трендом останніх років через зростання зовнішніх загроз [9, с. 68].

Одним із ключових фінансових механізмів формування міжнародної конкурентоспроможності є управління структурою капіталу. Економічна доцільність цього механізму полягає у здатності менеджменту максимізувати цінність підприємства шляхом відбору ефективних інвестиційних проєктів. Основним критерієм відбору проєктів для міжнародної експансії є чиста приведена вартість (NPV), що відображає обсяг створеної вартості в поточному еквіваленті. Оскільки цей показник перебуває у зворотній залежності від вартості залученого капіталу, оптимізація фінансових джерел дозволяє знизити «бар'єрну ставку» для інвестицій. Таким чином, залучення більш дешевих джерел капіталу на міжнародних ринках безпосередньо підвищує NPV проєктів, що математично підтверджує зростання конкурентного потенціалу підприємства. Отже, оптимізація структури капіталу стає не просто технічним завданням, а стратегічним інструментом підвищення міжнародної конкурентоспроможності компанії.

Управління структурою капіталу є лише одним із елементів комплексної системи фінансових механізмів, яка повинна враховувати зміни глобального економічного середовища та трансформацію міжнародних ланцюгів створення вартості.

Трансформація глобальних ланцюгів створення вартості зумовлює зміну підходів до фінансування операційної діяльності підприємств, зокрема через скорочення ланцюгів

постачання, регіоналізацію виробництва та зростання ролі локалізованих фінансових ресурсів. Це посилює значення гнучких фінансових стратегій і диверсифікації джерел фінансування. У цих умовах ключовими напрямками удосконалення фінансових механізмів формування міжнародної конкурентоспроможності підприємств є: інтеграція цифрових фінансових інструментів у систему управління фінансовими потоками; підвищення гнучкості фінансового планування на основі сценарного моделювання; диверсифікація джерел фінансування із залученням міжнародних фінансових ринків; розвиток системи фінансового ризик-менеджменту з урахуванням валютних, процентних, геополітичних та логістичних ризиків; а також активізація фінансування інноваційної діяльності як основи довгострокових конкурентних переваг. Реалізація зазначених напрямів сприятиме підвищенню адаптивності підприємств до змін глобального економічного середовища та зміцненню їх позицій на міжнародних ринках.

Узагальнення впливу глобальних економічних трансформацій на міжнародну конкурентоспроможність підприємств представлено у таблиці 2.

Запропоновані напрями вдосконалення фінансових механізмів сприяють формуванню ефективної фінансової стратегії виходу на міжнародні ринки та підвищують здатність підприємств адаптуватися до змін глобального економічного середовища.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання підприємствами при формуванні фінансової стратегії виходу на міжнародні ринки, а також органами державної політики при розробці інструментів підтримки експортоорієнтованого бізнесу, а також при розробці корпоративних фінансових стратегій в умовах високої волатильності глобальних ринків.

Висновки. У результаті проведеного дослідження обґрунтовано, що в умовах глобальних економічних трансформацій фінансові механізми стають визначальним чинником формування міжнародної конкурентоспроможності підприємств. Встановлено, що сучасна конкурентоспроможність базується не лише на володінні ресурсами, а й на здатності фінансового менеджменту забезпечувати високу адаптивність до цифрових змін, трансформації глобальних ланцюгів створення вартості та волатильності світових ринків. Систематизовано основні фінансові механізми формування міжнародної конкурентоспроможності підприємств, до яких віднесено фінансове планування, управління структурою капіталу, фінансування інноваційної діяльності та оптимізацію витрат, а також визначено їх взаємозв'язок як цілісної системи управління фінансовими ресурсами. Доведено, що комплексне застосування зазначених механізмів, доповнене розвитком системи фінансового ризик-менеджменту та використанням цифрових фінансових інструментів, дозволяє підприємствам інтегруватися

Таблиця 2

Вплив глобальних економічних трансформацій на міжнародну конкурентоспроможність підприємств

Глобальні економічні трансформації	Вплив на фінансові механізми	Очікуваний ефект впливу на міжнародну конкурентоспроможність
Цифровізація (фінтех, електронні платежі, цифрові платформи, ISO 20022)	Прискорює фінансові операції, підвищує прозорість потоків, оптимізує управління ліквідністю	Збільшення оперативності прийняття рішень, зниження транзакційних ризиків, покращення фінансової стійкості на міжнародних ринках
Трансформація глобальних ланцюгів створення вартості (скорочення ланцюгів, регіоналізація виробництва, локалізація фінансових ресурсів)	Потребує гнучких фінансових стратегій, диверсифікації джерел фінансування	Зменшення залежності від окремих постачальників/ринків, підвищення стабільності міжнародних операцій
Зростання фінансових ризиків (валютні, процентні, геополітичні, логістичні)	Розвиток системи фінансового ризик-менеджменту, сценарне планування	Підвищення адаптивності підприємства до коливань ринку та непередбачуваних подій, забезпечення стабільності фінансових потоків
Розвиток інновацій та інтелектуального капіталу	Активізація фінансування інновацій, залучення венчурного та альтернативного капіталу	Формування довгострокових конкурентних переваг, технологічне лідерство, підвищення доданої вартості продукції

Джерело: розробка авторів

у глобальні ланцюги створення вартості, підвищувати ефективність діяльності та зміцнювати свої конкурентні позиції на міжнародних ринках. Визначено ключові напрями удосконалення фінансових механізмів, зокрема цифровізацію фінансового управління, диверсифікацію джерел фінансування, впровадження

сценарного фінансового планування та посилення управління фінансовими ризиками.

Перспективами подальших досліджень є кількісна оцінка впливу окремих фінансових механізмів на показники міжнародної конкурентоспроможності підприємств та розробка прикладних моделей їх оптимізації.

Бібліографічний список

1. Instant payments Ukraine: rails, fees, and the lightning network. *Lightspark*. URL: <https://www.lightspark.com/knowledge/instant-payments-ukraine>
2. Maliukina A., Olkhovska M. International competitiveness of enterprise: structure, factors, and approaches to evaluation. *Ukrainian journal of applied economics and technology*. 2024. Vol. 9. № 2. P. 166–170. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-2-28>
3. Rahman F.A., Masmarulan M., Rostini R., Muhammad A.F., Bakri R.M.S. Financial strengthening strategies in increasing company competitiveness multinational. *Journal of business management and economic development*. 2024. Vol. 2. № 03. P. 1276–1282. DOI: <https://doi.org/10.59653/jbmed.v2i03.938>
4. Romano A. Global financial management and its strategic role in international business performance. *Journal of research in international business and management*. 2025. Vol. 12. № 4. P. 1–2. DOI: <http://dx.doi.org/10.14303/jribm.2025.032>
5. The new payment standard ISO 20022 for operations in the national currency – from 01.04.2023. *AgroProsperis bank*: вебсайт URL: <https://ap-bank.com/en/news/post/transfer-to-new-payment-standard-iso20022>
6. Tussupova T. Financial mechanisms in international production cooperation. *European scientific journal*. 2022. Vol. 18. № 9. P. 1–19. DOI: <https://doi.org/10.19044/esj.2022.v18n9p1>
7. Zolkover A., Heidor A., Hreshchuk H., Verbytska V., Muraviov K.. Peculiarities of supporting enterprises with the help of financial instruments in the conditions of economic changes in Ukraine. *Economic affairs*. 2023. Vol. 68. № 01s. P. 335–343. DOI: <https://doi.org/10.46852/0424-2513.1s.2023.36>
8. Коляжний В.В. Розвиток стратегічного потенціалу підприємства в умовах трансформації глобально-го бізнес-середовища. *European scientific journal of economic and financial innovation*. 2025. №3 (17). С. 44–59. DOI: <http://doi.org/10.32750/2025-0304>
9. Кондрат О.Б., Крикуненко К.В. Аналіз інноваційних фінансових інструментів у сучасній українській науковій літературі. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 2. С. 65–70. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-2-11>
10. Кулакова В., Ткаченко А., Разно А. Сучасні аспекти управління витратами українських підприємств. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку. 2023. №1(8). С. 40–48. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2023-1-05>
11. Некрасова Л., Науменко Ю. Державна політика формування конкурентного середовища підприємств та стратегії забезпечення їх конкурентоспроможності в умовах відновлення економіки України. *Modeling the development of the economic systems*. 2025. Вип. 4. С. 234–242. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-18-29>
12. Управління структурою капіталу підприємства: фінансово-управлінський аспект: колективна монографія / Шуст О.А. та ін. Біла Церква, 2021. 318 с.
13. Фурса В. А., Гнатенко Є. П., Гнатєва Т. М. Економічна сутність та роль фінансового планування в системі управління підприємством. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2023. Том 8. №2. С. 69–75. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-2-9>
14. Яновський Д.Л. Оптимізація витрат як елемент механізму забезпечення фінансової стійкості підприємства. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2021. № 3 (17). С. 87–95. DOI: <https://doi.org/10.15276/EJ.03.2021.13>

References

1. Instant payments Ukraine: rails, fees, and the lightning network. *Lightspark*. Available at: <https://www.lightspark.com/knowledge/instant-payments-ukraine>
2. Maliukina A., Olkhovska M. (2024) International competitiveness of enterprise: structure, factors, and approaches to evaluation. *Ukrainian journal of applied economics and technology*, vol. 9 (2), pp. 166–170. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-2-28>
3. Rahman F.A., Masmarulan M., Rostini R., Muhammad A.F., Bakri R.M.S. (2024) Financial strengthening strategies in increasing company competitiveness multinational. *Journal of business management and economic development*, vol. 2 (03), pp. 1276–1282. DOI: <https://doi.org/10.59653/jbmed.v2i03.938>
4. Romano A. (2025) Global financial management and its strategic role in international business performance. *Journal of research in international business and management*, vol. 12 (4), pp. 1–2. DOI: <http://dx.doi.org/10.14303/jribm.2025.032>

5. The new payment standard ISO 2022 for operations in the national currency – from 01.04.2023. *AgroProsperis bank*. Available at: <https://ap-bank.com/en/news/post/transfer-to-new-payment-standard-iso2022>
6. Tussupova T. (2022) Financial mechanisms in international production cooperation. *European scientific journal*, vol. 18 (9), pp. 1–19. DOI: <https://doi.org/10.19044/esj.2022.v18n9p1>
7. Zolkover A., Heidor A., Hreshchuk H., Verbytska V., Muraviiov K. (2023) Peculiarities of supporting enterprises with the help of financial instruments in the conditions of economic changes in Ukraine. *Economic affairs*, vol. 68 (01s), pp. 335–343. DOI: <https://doi.org/10.46852/0424-2513.1s.2023.36>
8. Koliashnyi V.V. (2025) Rozvytok stratehichnoho potentsialu pidprijemstva v umovakh transformatsii hlobalnoho biznes-seredovyshcha [Development of the strategic potential of the enterprise in the context of the transformation of the global business environment]. *European scientific journal of economic and financial innovation*, vol. 3(17), pp. 44–59. DOI: <http://doi.org/10.32750/2025-0304>
9. Kondrat O.B., Krykunenko K.V. (2024) Analiz innovatsiinykh finansovykh instrumentiv u suchasni ukrainskii naukovi literaturi. [Analysis of innovative financial instruments in modern Ukrainian scientific literature]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky – Ukrainian journal of applied economics and technology*, vol. 9 (2), pp. 65–70. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-2-11>
10. Kulakova V., Tkachenko A., Razno A. (2023) Suchasni aspekty upravlinnia vytratamy ukrainskykh pidprijemstv [Modern aspects of cost management of Ukrainian enterprises]. *Finansovo-kredytni systemy: perspektyvy rozvytku – Financial and credit systems: development prospects*, vol. 1(8), pp. 40–48. DOI: <https://doi.org/10.26565/2786-4995-2023-1-05>
11. Nekrasova L., Naumenko Yu. (2025) Derzhavna polityka formuvannia konkurentnoho seredovyshcha pidprijemstv ta stratehii zabezpechennia yikh konkurentospromozhnosti v umovakh vidnovlennia ekonomiky Ukrainy [State policy for the formation of a competitive environment for enterprises and strategies for ensuring their competitiveness in the conditions of economic recovery in Ukraine]. *Modeling the development of the economic systems*, vol. 4, pp. 234–242. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2025-18-29>
12. Shust O.A. (Eds) (2021) *Upravlinnia strukturoiu kapitalu pidprijemstva: finansovo-upravlinskyi aspekt: monohrafiia* [Managing the capital structure of an enterprise: financial and managerial aspect: monograph]. Bila Tserkva (in Ukrainian).
13. Fursa V. A., Hnatenko Ye. P., Hnatieva T. M. (2023) Ekonomichna sutnist ta rol finansovoho planuvannia v systemi upravlinnia pidprijemstvom [The economic essence and role of financial planning in the enterprise management system]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky – Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, vol. 8 (2), pp. 69–75. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2023-2-9>
14. Ianovskyi D.L. (2021) Optymizatsiia vytrat yak element mekhanizmu zabezpechennia finansovoi stiiikosti pidprijemstva [Cost optimization as an element of the mechanism for ensuring the financial stability of an enterprise]. *Ekonomichnyi zhurnal Odeskoho politekhnichnoho universytetu – Economic Journal of Odessa polytechnic university*, vol. 3 (17), pp. 87–95. DOI: <https://doi.org/10.15276/EJ.03.2021.13>

Nataliia Smentyna

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Economics and Finances,
Odesa National Maritime University

Anastasiia Fialkovska

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Economics and Finances,
Odesa National Maritime University

FINANCIAL MECHANISMS IN SHAPING THE INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES UNDER GLOBAL ECONOMIC TRANSFORMATIONS

The article investigates the theoretical foundations and practical significance of financial mechanisms in shaping the international competitiveness of enterprises under conditions of ongoing global economic transformations. International competitiveness is conceptualized as a dynamic capability of enterprises to adapt effectively to changes in the global market environment, including fluctuations in demand, volatility of capital and commodity markets, and evolving regulatory and institutional frameworks. The study systematically identifies and categorizes key financial mechanisms, such as strategic financial planning, management of capital structure, financing of innovative projects, cost optimization, and financial risk management. Particular attention is paid to the impact of digitalization on financial processes, including the implementation of digital financial platforms, automated payment systems, and fintech solutions, which enhance transparency, liquidity management, and operational efficiency of enterprises operating internationally. The transformation of global value chains and the increasing significance of regionalization in production and logistics are highlighted as factors influencing the adaptation

of financial strategies and diversification of funding sources. The study further identifies critical directions for improving financial mechanisms, including the integration of scenario-based financial modeling, strengthening risk management systems to address currency, interest rate, geopolitical, and logistical risks, promotion of innovation financing through venture capital and alternative instruments, and optimization of financial performance indicators. It is substantiated that optimizing the capital structure and reducing the hurdle rate directly increases the Net Present Value of international projects, thereby enhancing the strategic competitive potential of the firm. The results of the research have practical implications for enterprises in formulating effective international financial strategies and for public authorities in designing policies to support export-oriented businesses.

Keywords: international competitiveness of enterprises, financial mechanisms, financial management, innovative financing, global economic transformations, digitalization, global value chains.

Дата надходження статті: 03.03.2026

Дата прийняття статті: 20.03.2026

Дата публікації статті: 11.05.2026